

Välkommen till

Nyhetsbrev nr 6-2014

från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

i detta nr bl.a.:

Nu är det nog!

Ogräs måste man ta med rötterna

De e tråged å höra.

Vi pratar franska med hönsen

Mina vitkindade vänner

Kommersiell service sviker landsbygden - idrott och kultur ger liv.

Glad Påsk

Ständigt nya läsare

Även till detta Nyhetsbrev kan jag välkomna nya läsare. Skaran växer för varje nummer. Vi närmar oss 700 - spridda över en stor del av världen.

Vill du kolla tidigare Nyhetsbrev - du hittar dem på min hemsida.

www.bjareforlaget.com

Ett bokmanus ligger och väntar...

I förra brevet nämnde jag om ett bokmanus som ligger klart... i väntan på att jag skall våga bestämma mig. Skall jag våga trycka på startknappen? Kan jag få projektet att gå ihop ekonomiskt?

Jag gav också några glimtar om innehållet. Om när det tidigare så isolerade Bjäre under 1800-talet öppnade dörrar mot världen. Dörr-öppnare var den stora mängden av sjöfarare och sedan den ännu större mängden av utvandrare. som gav sig ut i världen. Alla hade mycket att berätta.

I manuset finns mer stoff med internationell anknytning. Exempel: En dramatisk flykt ur krigets Berlin 1944. Eller: När Ivar Kreugers närmaste man byggde sin drömvilla i Torekov. Ämnesområdena skiftar i övrigt: När Yngve Stoors berömda hawaiiorkester fastnade i snödrivorna (!!!) på Karpa Gada! Eller: Hur cykeln kom till Bjäre. Om den utbredda fattigdomen och socknarnas syn på hur problemen skulle lösas: fattighus i stället för bortauktionering av socknens fattighjon. Ett kapitel heter kort och gott "Bjärebör". I det möter du många hundra bjärebor på bild. Är du intresserad av den - eventuellt - kommande boken får du (som inte redan gjort det) gärna höra av dig. Det ger mig en fingervisning. Bok eller - papperskorgen.

Mina vitkindade vänner

Jag har ett säkert vårtecken, som jag inte gärna vill missa. Mötet med mina vitkindade vänner. Vi träffas varje vår på en vacker gräsäng vid havet nära Råle hamn (som ligger norr om Torekov). Det handlar om en flock av den vitkindade gåsen som rastar här varje vår - på samma äng(!) - på sin färd till häckningsplatserna norröver. Nu såg jag visserligen en uppgift om att några par av samma art häckar på Väderön, men jag har ändå bestämt mig för att "mina" vitkindade vänner skall fortsätta norröver.

Ord som fått vingar

I tidigare Nyhetsbrev har jag skrivit om några av de språk-iakttagelser som en av mina läsare, Birgitta Reinholdsson, har bidragit med. Det finns mer intressant i det som Birgitta har skickat. Jag kan inte låta bli att dela med mig. Först några "sägesätt", som Birgitta har hämtat från vår grannhalvö - Kullabygden:

- När musen e mätt, e mjölet beskt.
- De e tråged å höra torra lus hosta

Birgitta undrar om vännerna på andra sidan Skälderviken - dvs vi i Bjäre - är bekanta med exempelvis följande ord (substantiv):

- Habelgrass, korra, legegöcke, keledägge, pogga, mög, pryl, kveg, ager, däng.

Eller dessa adjektiv:

- Jögled, glötted, porred, fårtröden, tilia.

Eller dessa verb:

- Måga, asa, bäfta, skula, gida, böla, klökas, prega håll, traina över.

Själv kan jag med en gång konstatera , att språkförbistringen mellan Kullahalvön och Bjärehalvön tydligen inte var så stor på den tiden då dessa ord var vardagsmat. Som bjärebo - och långt ifrån expert på dialekter - klarar jag de flesta orden. Så är jag ju förstås väldigt gammal.

Vad säger du? Kommentera gärna. Vilka ord går du bet på? Skriv i så fall, så återkommer jag i nästa Nyhetsbrev.

OK, du som bor i USA, Kina, Australien eller annat land och som har annat modersmål än svenskan, du är befriad från den hemläxan.

På tal om främmande ord

som smugit sig in i svenskan nämner Birgitta, att när man i Skåne förr ville kalla på hönsen gjorde man det på franska: Poule,poule, poule..

I Västergötland säger man: Tippera, tippera, tippera...

Frågan är förstas, om hönsen i Skåne skulle komma om man pratade västgötska med dem... Eller om hönsen i Västergötland skulle komma om de hörde "poule, poule...

Som synes har mina "Ord som fått vingar" nu spritt sig till hönsens värld. Min ordbok bara växer... Tack för alla bidrag. Välkommen med fler.

Språket förenar - mellan länder och mellan generationer
Språket är mänsklighetens viktigaste verktyg. En förutsättning för kontakt och förståelse mellan människor. I vår globala värld har kunskapen om språken i andra länder blivit allt viktigare. Även inom vårt eget land finns behov av förståelse över landskapsgränserna. Vi kan gå vidare på behovslistan: behovet av att förstå varandra över generationsgränserna.

För att illustrera det senare kan vi ta några exempel från vår egen trakt. Till min hjälp tar jag Bertil Pettersson, bördig från V. Karup och numera bärödlare mm i Hallavara. Han har god koll på gamla talesätt som förekom människor emellan fram till någon generation före vår. Håll till godo. Du som är inbiten bjärebo har förstås inga problem med översättningen, men med tanke på mina många läsare utanför Bjäre tar jag med även översättningen:

- Alri for ad ja har vaed i Torked å ja ska ente did iheller. (Jag har aldrig varit i Torekov och jag skall inte heller åka dit.)
- Hon blai mä glött i vauras så hon ska basla ve julati. (Hon blev gravid i våras och skall föda till jul.)

Bertil bidrar även med några grammatikövningar på den gamla bjäredialekten. Vi kan exempelvis böja ett par verb:

- Eda(äta) - aud(åt) - aueded(ätit.)
- Sprenga (springa)- sprant(sprang)- spronged (sprungit.)

Tack, Bertil för den lektionen i våra fäders språk.

Som vanligt inbjuder jag alla min läsare att lämna bidrag till min språklåda.

Idrott och kultur ger landsbygden liv.

Landsbygden i Sverige utarmas alltmer när det gäller kommersiell service. Nu har det gått så långt att t.o.m. politikerna har börjat intressera sig för ämnet! Än så länge är det dock mer prat än verkstad.

Mot bakgrund av den här utarmningen är det desto mer glädjande, att det fortfarande råder en uppfriskande vitalitet när det gäller kultur och idrott. Jag nöjer mig med att nämna två exempel. Dessa kan stå som företrädare för många andra föreningar i Bjäre.

Föreningar, som fyller en viktig roll när det gäller att ge människorna på

landsbygden ett rikt och värdigt innehåll i livet.

Föreläsningen är inne

Nyligen var jag på terminsavslutning med "min" föreläsningsförening.

Torekovs Föreläsningsförening.

Förra året fyllde föreningen 100 år. Nu har man sålunda inlett sitt 2:a århundrade. Föreningen lider verkligen inte av ålderdomssvaghet. Tvärtom. Till varje föreläsning strömmar bjäreborna till i stora skaror.

Liksom i de flesta andra föreläsningsföreningarna har det skett stora förändringar i fråga om såväl ämnesinnehåll som valet av föreläsare. Många föreläsningsföreningar föddes för ca 100 år sedan. I början var det idel proffs-storheter som agerade som föreläsare. Vem minns inte röster som Sten Bergman och Hans Ostelius. Röster som vi ofta fick lyssna till även i radio.

Nu är det i hög grad lokala föreläsare som anlitas. Och publiken strömmar till.

Småklubbsidrotten visar hälsotecken.

Nästa år, dvs 2015, jubilerar en av halvöns många idrottsföreningar. V. Karups IF fyller 80. Det började i största enkelhet på en strandmal i Bjäre. Fotbollsintresserade ungdomar skaffade en boll och började spela. Särskilt "slätt" var marken knappast. Spelarna hade att tampas mot inte bara motspelarna. Även enbuskar, kaninhål och tuvor i gräset ställde till det...

De 8 decennier som gått sedan dess har inneburit en total förändring - precis som i samhället i övrigt. Via klubbnamnen Drott, följt av Ramsjöstrands IF blev det 1951 V. Karups IF. Idag en synnerligen aktiv klubb. Har en välskött idrottsplats. Träningsplaner. Klubbstuga. Egna fordon. Egen hemsida.

Många ideella krafter bidrar till att sköta den omfattande verksamheten. All denna ideella verksamhet utgör en viktig social faktor i bygden. På idrottsplatsen har praktiskt taget alla bygdens barn och ungdomar en meningsfull sysselsättning. Klubbstugan, som sköts och vårdas av ungdomarna själva, utgör bygdens fritidsgård. Här förekommer ingen förstörelse.

Denna omfattande verksamhet kostar förstås åtskilligt - trots att så mycket arbete utföres ideellt. Intäkterna skaffar man sig på olika sätt. Även det ideellt. Loppis, lotterier, bingo(på sin tid) mm. mm.

Klubbens historia skall skrivas.

Nu har jag blivit ombedd att medverka i uppgiften att skriva klubbens

historia. I redaktionen har jag tillgång till två duktiga medarbetare, Hasse Lindström och Göran Eldh. Båda kan klubben utan och innan. Kunskap om klubbens historia känns angelägen.

Det känns också angeläget, att allt detta positiva i samhället som våra idrottsklubbar svarar för, lyftes fram.

Det finns flera klubbar i Bjäre med samma imponerande bredd-verksamhet. Hela denna viktiga breddverksamhet borde få sin historia skildrad i ett sammanhang.

Nu är det nog!

Tragedin i Helsingborg

Efter denna hyllning till idealiteten inom småklubbsfotbollen - och småklubbsidrotten totalt - går det inte att undgå att beröra småklubbsidrottens motsats: Den moderna elitfotbollen och den s.k. "kultur" som vuxit fram runt den.

Nyligen var det dags för efterlängtd premiär i Helsingborg. Djurgården på besök mot stadens stolthet - HIF. Hela stan går i feststämning. Det är förväntan i luften. Äntligen vår och premiär.

Det är då det händer. En djurgårdssupporter misshandlas till döds på vägen till Olympia. En tragedi för den drabbade familjen. För svensk fotboll. För Helsingborg. För samhället. För alla som trott på idrottens förbrödrande roll.

Bara att instämma i vad många har sagt under dessa dagar av uppvaknande: Nu får det vara nog!

För att få bort ogräs krävs att man får upp rötterna

Efter tragedin har media översvämmats av kommentarer. Mängder av förslag har lyfts fram för att få stopp på våldet. Maskeringsförbud, spel utan publik, inga biljetter till bortalagets fans, tillträdesförbud.

Alla dessa förslag har en svaghet gemensamt: De ger sig inte på orsakerna till våldet.

Här gäller samma enkla regel som för den som vill få bort ogräs från sin trädgård. Det räcker det inte med att klippa av bladen på ogräset. Man måste komma åt rötterna.

Rötterna till fotbollsvåldet är det bottenlösa djupet av hat som vissa grupper av unga på fotbollsläktaren vräker ur sig och därmed sprider till allt fler. Hejklackarnas "Döda, döda, döda"-vrål. Okvädingsord mot domare

och motspelare. Rasistiska rop mot färgade spelare. Verbalt våld som lätt kan förvandlas till fysiskt våld.

Efter att under ett antal matcher på Olympia ha genomlidit dessa orgier i kollektivt hat med "döda-döda-tema" och med pinsamma okvädingsord mot enskilda spelare och mot domare har jag väntat att någon skulle agera. Klubben. Sponsorerna. Kommunen. Eller att åtminstone någon journalist skulle ta upp frågan till en kritisk belysning. Men inte..!

Alla har ett ansvar. Vad har jag själv gjort? Inte tillräckligt. Dock något. Efter att ha genomlidit matcher med "Döda-hata-vrål" har jag skrivit några artiklar på temat att bakom fysiskt våld ligger alltid verbalt våld. En del av det jag skrivit har blivit publicerat. Inte allt. Berörd tidning har väl inte tyckt att detta är viktigt. Jag borde ha gjort mer. Det som bromsade var det ointresse jag möttes av. Från klubbar. Opinionsbildare. Myndigheter...

Nu är det annorlunda. Nu fylls media av röster från upprörda människor som ropar ut sin avsky mot just hatet. Varför först nu??? Tragiken är total. Det skulle behövas att en fyrabarnspappa blev ihjälslagen för att en bred allmän opinion skulle vakna.

HIF, som tidigare inte agerat mot hot-orgierna på läktarna, har infört nolltolerans mot våldet - även det verbala. Bra! Äntligen! Låt oss bara få se att man har kraft att förverkliga målet.

Vilken skillnad!!

När jag nu läser om denna tragedi kan jag inte låta bli att tänka på bilden av samma sköna Olympia i Helsingborg för precis 60 år sedan. Även då var det i vårens tid. Även då var det Djurgården som kom på besök. Välbesatt på Olympias läktare. Fest. Glädje. Förväntan.

Jag vågar ge den här insidern bilden, eftersom jag har en viss insyn i det hela. Jag var en av de 22 spelarna som agerade på plan. Enligt pressen efteråt bjöds publiken på stor underhållning under matchen. Och glädje!!

Hur det gick i matchen? HIF vann med 4-1. (För mig blev det extra festligt. Jag hade turen att tre gånger komma i vägen för bollen så att den gick i mål.)

Stor uppståndelse bland publik och journalister. Ännu mera fest. - Hela Helsingborg gick i ett glädjerus efter matchen, skrev en tidning. Skarorna som rörde sig i Sundets Pärla gick inte bäsärkagång på restaurangerna eller i parkerna. De bara njöt i all stillhet av vårvädret och HIF-segern.

Vilken kontrast mot det som nu har hänt på samma Olympia i Helsingborg!

Jag vet. Det finns alltid en risk att man förgyller den tid som varit. Ändå tror jag att de flesta håller med mig om att vår tids hat-kultur som funnits på vissa läktarsektioner inte hade något motsvarighet då.

Det finns mycket mer att säga om våra dagars läktarkultur, men det ryms inte i ett Nyhetsbrev. På min hemsida kan du hitta mina ytterligare funderingar.

En riktigt
Glad Påsk
ber jag att få tillönska.

Avslutar som vanligt:

Om du i fortsättningen inte vill få mina Nyhetsbrev - meddela i ett mejl.

kalle@bjarenet.com

Kalle Eriksson
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
Tel. 0431-365332